По конфіскаті — наклад другий.

Ч. 33 (187). Львів, неділя 11. лютого 1923. Поштову належність оплачено гуртом. Рік II.

Перемишль
Впр. о. Зубрицький А.
Чацкого 6.

...СЬКИЙ ВІСТНИК

РЕДАКЦІЯ И АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок 10., II. пов.
Конто почт. щад. 143.322.
Адреса для телеграмів Громадський Вістник Львів.
Нач. Редактор приймає від 10—11 год. передпол.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно в краю 7800 Мп.
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 дол., Франції, Голяндії, Бельгії 10 фр. фр., Італії 10 лірів, Німеччині 9500 п. марок, Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. корон, Румунія 50 лей, Болгарії 50 левів, Австрії 9500 мп. Зміна адреси 500 мп.

В справі оголошень звертатися до Адміністрації
Ціна примірника 300 мп.

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО РАНО.

ВИДАЄ: ВИДАВНИЧА СПІЛКА „ДІЛО“.

14.
ЛЮТОГО 1923
ВЕЧЕРНИЦІ
С. У. ПР. У. ГА.
САЛЯ „НАРОДНЬОГО ДОМУ“
ЗАПРОШЕННЯ В „ДОСТАВІ“.

Львів, 10. лютого 1923.

Міжнародня ситуація. В недоладно й невдало збудованому майстрами Версайлю будинкові повоєнної Европи раз-у-раз бувають хвилі, коли ціла та повоєнна будова починає давати поважні щілини, коли вона починає загрожувати повною руїною і катастрофою. Раз-у раз виникають хвилі крайнього напруження й ускладнення міжнародніх відносин, які досі вдавалось ліквідувати лише шляхом великого труду і великих зусиль.

Саме хвилю такого крайнього ускладнення міжнародніх відносин переживає европейський світ тепер. Небезпека війни знову висить в повітрі. Істнують зараз два огнища, які загрожують Европі небезпечними ускладненнями і конфліктами. Це — Поруря і Близький Схід.

Становище в Порурі за останні дні набрало характеру, з якого в ближчий час не зазначується жадного виходу. Всякі звістки і чутки про посередництво третіх держав в французько-німецькому конфлікті є о стільки суперечні і неясні, що важко давати їм віри, важко будувати на підставі їх прогнози ближчого полагодження справи. З другого боку видається цілком ясним, що віднайдення якогось modus-а порозуміння шляхом безпосередніх зносин м ж Німеччиною і Францією являється річчю цілком виключеною. Хоч вся комбінація з окупацією Поруря для Франції не дає жадних сподіваних нею господарських вигод, проте відродилась у Франції в повному обємі псіхика військових часів, яка виключає можливість осягнення порозуміння; кожний поворот у бік компромісу трактується, як підрив національного престіжу Франції.

Не менш складною виглядає ситуація, яка утворилась на Близькому Сході. Льозанська конференція вірвана надмірними на думку великих держав домаганнями Туреччини. Шлях для полагодження близько-східнього конфлікту, на який покладались надії, не довів до наміченої цілі. З звязку з тим Туреччина роспочала енергійні військові підготовлення. Союзна ескадра, що перебуває в Смирні, одержала пропозицію негайно залишити порт. Провадиться підготовка військових операцій на грецько турецькому фронті.

При тісній взаїмній звязаности держав вплив цих евентуальних конфліктів поширюється на цілу Европу. Напружена ситуація утворилась в Польщі, не менш напруженою виглядає вона в совітських державах. Хмари на европейському обрієві що далі згущуються. Ситуація укладається дуже поважно.

Як вона розвяжеться? Чи буде віднайдений спосіб мирного полагодження цих наростаючих конфліктів, чи навпаки доведуть вони на цей раз до озброєного вибуху?

Пророком взагалі бути важко, особливо в наші часи, коли наслідком післявоєнної росхитанности цілого комплексу життя рівноділаюча укладається в результаті впливу так численних окремих сил, що підрахувати й обчислити всі евентуальні консеквенції являється неможливим. При цих обставинах найбільш правильним удержатись від всяких категоричних гороскопів, обмеживших лише зазначенням арґументів за й проти.

Для оптимістичних прогнозів що до розвязання сучасної ситуації дають матеріял приклади мирного розвязання конфліктів, які вже не один раз виникали в Европі в післявоєнні часи. Не один раз ситуація укладалась так, що загроза війни видавалась цілком неминучою. Але загальна пасивність, яка характеризує сучасну Европу, перевтома й загальна апатія доводили до того, що останні слова не були сказані, що небезпека війни була ліквідована.

Не виключена можливість, що сучасна небезпечна ситуація буде розвязана в той спосіб й тепер, хоч разом з тим не можна не зазначити, що в сучасній ситуації є ряд моментів, які одмінюють її й роблять неподібною до попередніх.

Сприятливе розвязання всіх попередніх конфліктів в значній мірі мало своєю основною причиною той факт, що в европейській політиці була одна спільна основна лінія, репрезентована Англією і Францією.

При внутрішніх ускладненнях між цими державами навні вони все таки виступали до останніх часів спільним фронтом й це в великій мірі причинювалось до сприятливого розвязання дотеперішніх конфліктів. Зараз ситуація виглядає цілком одмінною. Саме навіть виникнення теперішніх огнищ небезпеки для европейського миру є наслідком розбіжности політичних ліній Франції і Англії. Не приходиться сумніватись в тому, що в випадкові істнування спільного французько-англійського фронту не могла мати місця ані окупація Поруря, ані зірвання льозанської конференції. При цих обставинах в міжнародній ситуації нема зараз того чинника, який полагоджував дотеперішні конфлікти. Цей факт примушує, задивлятись на неї з більшим песимізмом, ніж при попередніх ускладненнях.

Події ближчих днів і тижднів покажуть, в якому напрямі будуть розвязані сучасні ускладнення. Тепер на сучасній стадії розвитку подій доводиться констатувати лише одно. Як би не розвязалась сучасна ситуація, вона вже внесла в народне господарство Европи таку силу ускладнень, таке замішання, що навіть при мирному полагодженні господарські наслідки теперішніх ускладнень доведеться ліквідувати на протязі довшого часу. В звязку з цим процес господарського оздоровлення й відродження Европи ще більш затягається й ускладняється. Панування повоєнної господарської розрухи знову забезпечується на довший, цілком зараз необмежений і невідомий час.

Упадок світового значіння Европи в звязку з тим стає ще більшим й значнійшим. З авансцени світової культури Европа ще далі, ще більше одходить на задній плян.

Присилайте складки на пресовий фонд на кн. ч. 30.000 в Союзі Кредитовім, Львів, — — — Ринок 10. — — —

Нова брехня про „угоду“.

Віденський відділ аґенції „Руспреса“ заперечує відомостям, які знайшли відгомін теж і в польській пресі, буцім то йдуть якісь передступні переговори поміж през. Петрушевичем і польським урядом:

„В останньому часі в численних европейських ґазетах появилися інформації про це, що през. Західно-Української Нац. Ради д-р Евг. Петрушевич звернувся до польського посла у Відні гр. Лясоцкого з пропозицією скликання конференції, на якій ґрунтовно розгляненоб питання про „modus vivendi“ Українців у Сх. Галичині. Разом із тим доношено, що през. Петрушевич має намір скликати у Відні конференцію з видніщих українських політичних діячів для рішення питання про ліквідацію уряду й повороту українських еміґрантів у Сх. Галичину.“

Отже названа аґенція стверджує на підставі заяви з авторітетних кол, що ці відомости є з ґрунту неправдиві, бо уряд ЗУНР. не змінив свого становища у цій справі, спираючись на відповідних постановах мирових договорів в Сан-Жермен і Севр та Союза Народів і дальше вижидаючи вирішення справи тільки міжнародніми факторами та на міжнародній арені, з окремаж від держав Антанти, які є управнені до цього вирішення

Також чеські часописи „Народні Лісти“, „Народні Політіка“, „Чех“ і „Лідове Лісти“ подають під заголовком „Нема польсько-українських пертрактацій“ спростування Пресового Відділу нашого заступництва в Празі, немов би то поміж нашим. Урядом та Польщею велися за посередництвом польського посла у Відні гр. Лясоцкого якінебудь пертрактації в справі Східної Галичини.

Вбивство митрополита Юрія.

„Слово польске“ доносить:

„8. ц. м. о 7. год. архімандрит Смарагд, був. ректор православної духовної семинарії в Холмі, убив револьверовим вистрілом митрополита Юрія, найвисшого достойника православної церкви в Польщі. Смарагд належить до сторонників епископа Володимира, якого влада замкнула в монастир. Сьогодні він зголосився до митрополита о 3. год. з проханням о авдієнцію. Принято його о 6. год. Після півтора-годинної розмови він негайно витягнув револьвер і двома вистрілами в виски вбив митрополита на місці. Потім віддався в руки поліції й заявив, що митрополита вбив за його занадто угодове відношення до Річипосполитої“.

Нота през. д-ра Е. Петрушевича до Конфер. Амбасадорів.

През. д-р Е. Петрушевич предложив 5. лютого ноту до Конференції Амбасадорів, в якій подав низку нових фактів, що мали місце в Східній Галичині в останніх двох місяцях.

Українські справи.

Зединення партій на Прикарпатській Україні.

Чеська преса подає інформацій про сполуку партій на Прикарпатській Руси, в якої склад увійшли партія хліборобів (Бращайко, Волошин) так названа партія Бескида та партія аґраристів. Ся сполука має на меті консолідувати українські

Пр. 85/23. В імени Річипосполитої Польської! Суд окружний карний яко Трибунал пресовий у Львові рішив на внесок Прокураторії Державної, що зміст часопису „Громадський Вістник“ число 27. (181) з дня 4. II. 1923. в артикулах під заголовками: 1) „Міжпартійна Конференція“ в уступі від слів: „2. Між західно“ до мети“, 2) „До хвилі“ а) в уступі між словами: „шляхами“ і „в заграничну“ б) в уступі від слів: „Бож не“ до „людина“, 3) Польська преса“ а) в уступі між словами: „характер“ і „Поки“, б) в уступі від слів „Перечерпне“ до „прийме“, містить в собі ознаки значну з § 66 а) закона карного, узнав доконану в дни 4. лютого 1923 конфіскату за опрадану і зарядив знищення цілого накладу і видав по думці § 493 процедури карної заказ дальшого розширювання того друкового письма. Зза разом видав наказ відвічальному редакторови тої часописі, щоби се рішення помістив безплатно в найблищім числі і то на першій стороні. Невиконання того наказу потягає за собою наслідки предвиджені в § 21 зак. друк. з 17. грудня 1862 Д. н. д. № 6 ех 1863, а іменно засудження за переступство на гривну до 400 Мп. — Львів, дня 4. лютого 1923.
(Підпис нечитаний)

елементи на основі чеської державности проти ґрупи Ґаґатка та д-ра Камінського, які попирають опозицію елементів мадярофільських проти чеської влади.

Чехи і Східна Галичина. — Завдання нового денника на Прикарпатській Україні.

„Чес. Слов." і „Новіни" з дня 27. січня подають виписки з краківського „Ґлосу Народу" про справу Прикарпатської України в ЧСР. В тій виписці кажеться, що ЧСР. тому старалася о прилучення Прикарпатської Руси, щоби через Східну Галичину одержати безпосередно сполуку з Росією. Тойже дневник подає виписку із програмового числа „Русина" — першого „Русинського Дневника", який від дня 1. лютого появляється в Ужгороді. Редактором є публіцист Василь Донський. Дневник має обстоювати права „русінської мови" та автономії в межах ЧСР., натомісць буде виступати з усею рішучістю проти мадярофільської ґрупи д-ра Камінського.

ПРЕСА.

„Велика павза".

Останній випуск „Літературно-Науковоо Вістника" (за лютий 1923 р.) приносить цікаву статтю О. В. під написом „Велика павза" (з галицько-волинської політики). Не від річи буде познайомити наших шан. читачів з провідними думками цеї інтересної статті.

„Нема в політиці помилки страшнійшої, як боятися глянути в обличе фактам" — каже автор на вступі. В цю помилку впадають деякі наші політики, що в як найвигіднійшім світлі представляють біляне минулого року. Випадки останніх місяців безперечно причинилися до загартування опорної сили нації, до кристалізації її ідеалу, але — хто не хоче управляти політику струся — повинен признати, що всі ті зусилля не мали безпосередніх практичних наслідків. Лінія була зовсім правильна, вона мала великі моральні результати, але факт лишається фактом, що бій перерваний, що над одним з актів драми спущено занавісу, що наступила велика павза.

Є це павза, так само, як павзою був Букарештенський мир центральних держав з Румунією, Берестейський мир із Росією, Севрський трактат з Туреччиною і вкінці Версайський договір. Всі ці трактати являються нічим иншим, як тільки марними провізоріями, в які не вірять навіть їх автори. Крім инших арґументів в інтересуючій нас справі, пророчисто говорять ще й инші дані: курс доляра на протязі кількох місяців скочив з 3 на 86 тисяч; обіг банкнотів, що в маю м. р. виносив 276 міліярдів, піднісся 10. грудня м. р. на 690 міліярдів; задовженість скарбу на протязі пів року піднеслася з 217 міліярдів на 5 міліярдів.

До тогож про долю держав і народів рішають ще й инші моменти історії. Кожда нація має свої історичні завдання, які втягають її в неминучий конфлікт з иншими, що виключує всякий компроміс. Таким конфліктом була боротьба між Францією й Англією за Антлянтик, що тяглася від 1688 до 1815 р., таким конфліктом є боротьба Росії з Европою за Константинопіль і проливи, як і російсько-український спір та українсько-польська ривалізація.

Рішення української справи не є можливе в иншому дусі, як лише в дусі Полтави або Конотопа, а полагодження справи нашої тіснійшої батьківщини не може бути доведене до рішаючого висліду инакше як у дусі Жовтих Вод або Берестечка. Події 1918 р

Після здавлення революційного руху в Росії Столипіном по 1906 р. соціял-демократія підготовлювала маси, як в організаційній праці, так і в аґітації та пропаґанді, в систематичнім розхитуванню царату, дбаючи тільки про одно: про виховання масу переконанню засадничої непримиримости того, що є, з тим, що має бути. Це переконання надало розгонову силу останній революції в Росії, як і недостача цього переконання була причиною хвилевої невдачі національного руху на Великій Україні. Всі форми робітничого руху в Росії: преса, синдикати, страйкова боротьба, пропаґанда — були переняті одною всеобіймаючою думкою: свідомістю нездібности поборюваної системи (царату) до яких будь засадничих уступок, свідомість конечности не її зреформування, але повалення або повільного розхитання. І кожду з цих акцій оцінювано не на основі хвилевих користей, лиш на основі того, чи вони наближали, чи віддалювали маси від кінцевої мети. Російські ліберали були того самого пересвідчення, що елементарні інтереси народу не дадуться погодити з істнуванням царату, та в цій справі предкладали вони лише паперові резолюції. Невикоріненою лишилася в них ідея компромісу.

„Коли хочемо шукати за иншими прикладами, звернімся до памятних днів 1918 року. Вони стали можливими тільки завдяки рішучости купки молодих, вихованої на „шовіністичних" ідеалах останніх літ, призвичаєної суворою школою війни до моментальних рішень, до ризика, до великих ставок.

В час нашої недобровільної „павзи" мусимо подумати про величезну ролю інтелєктуального, кермуючого моменту.

„Мусимо її використати не для понижуючих нас пертрактацій, деклярацій і резиґнацій, не для звинення нашого прапору, але для ліпшої орґанізації громадських сил так, щоби... представлення вийшло ліпше від ґенеральної проби. Використати всі можливости для збереження і розширення істнуючого національного стану посідання, переглянути доцільність досі уживаних орґанізаційних принципів (під тим оглядом не зміст, але орґанізаційні форми масонерії, фашизму і комуністичної партії заслугують як найбільшої уваги), узглядити більше персональний момент; наново зорґанізувати просвітню справу, покласти міцнійший фундамент під економічні орґанізації, зміцнити народній орґанізм духово і матеріяльно, — такі є завдання, що лежать перед нами".

Навязуючи до волинсько-холмської політики, автор зазначує, що перед тими політиками теоретично є дві дороги. Перша, це політика меншого або більшого льояльізму, друга — політика концентрації громадської думки біля одної мети. Волинсько-холмське представництво мусить вияснити собі і своїм співгромадянам неможливість йти разом з тзв. поступовими неукраїнськими ґрупами, мусить здемаскувати бляґу демократизму, від якого навіть у чужій державі сподіються чудес, мусить втягнути маси у сферу не „демократичної", ні „реакційної", лише національної політики.

„Не забуваючи на розширення культурно-економічного стану посідання, шляхом інтерпеляцій, запитів, законопроєктів, хоч би вгори засуджених на відкинення, промов, які чулиб не лиш парляментарні колеґи, але й виборці, — захитати віру мас у можливість засадничих змін на ґрунті status quo; через моральну неприєднаність — опиратися тій політиці „уніфікації сердець" меншостей з більшістю, яку в своїм експозе у варшавськім сенаті протиставляв „механічній уніфікації" — премієр, — такою повинна бути ся політика, коли хоче використати „велику павзу" в інтересі скристалізовання непередавнених ідеалів нації".

Світ не приходить до рівноваги. Не зміцнюється істнуюче status quo. Фюме, Вильно, Ангора, Мемель, все це трівожні познаки, які не щезають, але множаться. Тому мусимо тямити про наше вічне caeterum censeo; проте,

„що наша „хатна" справа дочекаєся свого остаточного полагодження не скорше, аж Володимирів тризуб яснітиме не тільки на старих монетах, але на всіх державних установах Києва. Ідея соборности повинна перестати бути фразою, вона має заняти належне їй місце і в нашім орґанізаційнім будівництві. Хто сього не розуміє, а ідею незалежности й соборности заступає всякими „федераціями", той служить чужим ідеям".

„Зміна тактики Українців".

Орган протипястівської фронди „Курер львовскі" в однім з останніх чисел (ч. 29 з 3. лютого) в статті „Зміна тактики Українців" присвятив більше уваги галицько-українській політиці. Спинившися досить довго над українською політичною еміґрацією та наторочивши про неї чотири міхи каші, він захлистується просто в радости, що

ІВ. КРЕВЕЦЬКИЙ.

Україна і Крим.

Причинок до історії берестейського мира.

Чи треба тратити богато слів на доказ того, яке значіння має для України Чорне Море?

Вистарчить з увагою глянути на карту Европи, щоби переконатися наглядно, що:

1. „Планетарне положення України вирішене Чорним Морем, яке сим способом стає географічною, політичною і господарською основою сеї землі".

2. „Доляж сього моря у всіх трьох (згаданих вище) напрямах — то передумова розвитку цілої України" *).

Правду сих слів ствердила ціла історія України.

Тому наче грім із ясного неба впала на свідому сього преважного значіння Чорного Моря для України частину українського громадянства в перших днях мая 1918. р. вістка, що був. Центральні Держави відтинають відроджену Українську Державу від Чорного Моря, відтинаючи від неї Крим — отсей корінь України, впущений у Чорне Море. Відтинають — і передають його Туреччині...

Висловом враження, яке тоді зробила ся вістка на українську кольонію у Відні, була допись із Відня, яку я післав негайно до львівського „Діла".

„Після Холмщини і Бесарабії — Крим! Після ампутації на заході і південнім заході — ампутація на півдні. Ампутація тим болючійша, що позбавляє Україну одинокої бази для її воєнної фльоти — Севастополя, що позбавляє її тим самим і самої воєнної фльоти, — а позбавляючи воєнної фльоти — підтинає в корені й торговельну. Що робить Чорне Море з українського — замкненим турецьким. Ампутація ся така куріозна своєю протиприродністю (подумати тільки: Італія анектує Істрію з Полею!), що першій вістці про неї не хотілося просто дати віри. Та дуже скоро наспіли вісти офіціяльні вже, які в повній основі потвердили те, про що повідомляла перша вістка.

„І так — писав я тоді далі — Україна має втратити Крим.

„Та чи погодиться з тим, чи може погодитися з тим український нарід, хочби навіть хвилево й мусів числитися з доконаним фактом?

„Відповідь може бути тільки одна: ніколи!

Далі йшли вістки, які принесли в сій справі найновійші часописи.

Отже передовсім вістка, яку приніс київський офіціоз „Відродження" з 28. квітня 1918 р.

„Ми довідалися із певних джерел, що одна з дружних нам держав, згідно мирному договорови в Бересті, заявила претенсії на Крим. Через те саме український уряд знайшов непотрібним на далі держати своє військо в Криму".

А далі: „Офіціяльне повідомлення Українського Ґенерального Штабу про відкликання українських військ з Криму:

„27. квітня. По політичним обставинам частям запорожської бриґади приказано покинути Кримський півостров і відійти до стації Джанкой.

„28. квітня. Відділови отамана Натієва приказано відійти до Перекопу.

Вкінці: „Комунікат турецької Головної Кватири з дня 4. мая про приїзд турецької фльоти до Севастополя:

„Німецькі війська заняли дня 1. мая Севастополь і найшли там дуже значну частину російської чорноморської фльоти: лінійні кораблі, нищителі, підводні лодки, а також торговельні кораблі.

„Султан Явус Селім" і „Гамідія", а також кілька наших (турецьких) торпедовців після тяжкої одначе щасливо відбутої їзди через поле мін прибули дня 2. ц. м. вечером до Севастополя" *).

На отсе різке обурення і протест провідного органу австрійських Українців проти замаху Центральних Держав на життєві підстави Української Держави звернув негайно увагу головний віденський орган „Neue Freie Presse" і передав його без ніяких заміток на своїх шпальтах.

Все те мало місце в 1918 р.

*

Рік пізнійше — 1919. р.

Геройська Галицька Армія, вичерпана зі сил та з амуніції, під напором чисельної і технічної переваги мусіла відступати. Відступила за Збруч, спрямована туди між ин. запевненнями Уряду У. Н. Р., що „шлях до Львова веде через Київ". І вона пішла на Київ.

Та одночасно майже з тим, як Галицька Армія пішла на Київ, делеґація У. Н. Р. поїхала до Варшави і — підписала там відомий акт про зречення Львова...

В наслідок сього акту між Варшавою і Камянцем — тодішньою столицею У. Н. Р. — почали навязуватися сердечні відносини. Одним з таких сердечних епізодів був приїзд до Камянця осіню т р. двох представників варшавської польської преси для навязання

*) Ст. Томашівський. Українська Історія. Львів, 1919. Ст. 2.

*) „Діло", 1918, ч. 104. з дня 10. мая.

—мовляв—„українські дипльоматичні станиці виразили дипльоматичний характер, завдяки по части стараням представництв нашої Річипосполитої, а головно дуже чуйного на тому полі посла Лясонкого у Відні“.

„Та найсильнійше підірвали віру в доцільність петрушевичівських змагань упадок германо фільського системи в Европі, упадок жодій Льойда Джорджа, а побіда французької політики“.

Еміґрантам—мовляв—забракло сил електризувати українське громадянство в краю. Тому

„колиб ми мали адміністрацію, переняту иншим духом, колиб ми мали виборчу ординацію не так без фізіономії, як теперішня, відсоток виборчих абстинентів в листопаді 1922 р. був би дуже, дуже менший. А вже опір проти бранки не повівся“. (Читай наші кореспонденції з краю, розуміється ті, що їх пропустив п. прокуратор. — Ред.)

Еміґрація ніби то висилилася, а маси розложилися (?!). Тому кинено клич: очистити еміґрацію з товпи припадкових людей, лишити лише одиниці поважні і відповідальні, зглядно тільки малий урядовий центр, лише „делеґацію ірреденти“.

Дальше „Курер львовскі“ каже, що він все був за ліквідацією галицько-української еміґрації (розуміється! — Ред.). Хто попросив о пашпорт „як горожанин Річипосполитої, одержував його в наших консулятах“. Одночасно „Курієр“ біднається, що до краю вертає митр. Шептицький „без всяких застережень, не зложивши ніяких гарантій“ завдяки інтервенції Ватикану.

„Ходять слухи, що Петрушевич неофіціяльно укладається з Польщею о поворот до краю. Він сам хоче лишитися і бавитися в президента республики, але його овечки мають вернути до краю. Хто не має на сумлінню звичайного злочину, може все вернути до краю, а із злочинцями немає пертрактацій. Нехай зліквідують еміґраційний уряд „Зунру“, тоді в краю поговоримо з собою (Ага?). Демократія (ох, Боже!) не може дозволити ані на самовизначення народу без нього, ані на диктатуру якихсь заграничних мафій, тайних урядів і т. п.“.

Серце імперіялістично-шовіністичного „Малополяка“ втішає наскрізь невірна думка, немовто в краю українська „опінія аполітичної маси“(?!) є проти еміґрації.

„Тепер клич „досить масової еміґрації“ кидає й українська ендецька партія, тзв. „трудовики“, на сторінках свого „Вістника“. Авжеж, не слід думати, що угода побідила в комітеті ендецької партії. Всі ті Бачинські, Федорцеви і т. д. є далі за політикою неуступчивости, але за реальною політикою. Зміна тактики (памятаймо, що то є лише зміна тактики!) викликала бурю, опозицію“.

О скільки вірними є кінцеві заключення „Курер-а“, о стільки все инше являється пустою балачкою, схопленою з повітря. Нашу відповідь на поодинокі питання, а особливо відповідь на тему „реальної політики“ знайде цікавий, думаючий і неупереджений читач, як і автор „курієрських“ вигадок в зреферованій нами статті „Літературно-наукового Вістника“. Все инше являється збіркою не вартних найменшої уваги сплетень і поголосок.

М. Ч.

967 АДВОКАТ

Д-р Володимир Бачинський

переніс адвокатську канцелярію з Підгаєць до Львова і веде її при ул. Косцюшка ч. 1 а біля „Народної Гостинниці“.

На просвітні теми.

IV.

(Народня Просвіта“ й „Письмо з Просвіти“.

Статистика, числа, є важким доказом. Порівнання же чисел дає найкращу ілюстрацію стану даної справи. Числами можна теж найкраще доказати — духове убожество. Наведім нпр. статистику галицької преси та порівняймо її з кількістю пресових органів хоч би у Словінців, взявши на увагу чисельність населення обох країн. На 3 і пів міліона галицьких Українців (по статистиці проф. М. Кордуби з 1914 р. — 3,415.000) маємо сьогодні 1 щоденник, 8 політично-суспільних тижневиків (в тім два москвофільські), 5 двотижневиків, 11 місячників та 4 неперіодичних видань на цілу Сх. Галичину. Це лише про їх кількість; а що й казати про їхній рівень та про висоту тиражу! А тимчасом півтора міліона Словінців (по статист. Д. Дорошенка: „Славянський Світ“ II.) удержувало перед війною 106 періодичних видань, з них 5 щоденних ґазет. В 1921 р. виходило у них 108 періодичних видань, між тим 6 політичних щоденників і 24 тижневиків, із яких „Domoljub“ появлявся у 40.000 примірниках.

Причина такого стану не в багатстві народу, але в освіті й освідомленню мас. У Словінців на загал було до війни всього лиш до 20 проц. неграмотних, а в нас від 50—70 прц. Ось де основна причина нашої найбільшої мізерії між усіма культурними народами, що торкається періодичних видань друкованого слова. Поки не навчиться людей читати, так довго на ніщо не пригодяться усі рецепти на збільшення і поширення народньої преси та оживлення занедбаного видавничого руху.

Длятого клич Т-ва „Просвіта“ — „боротьба з неграмотністю“, це велике слово, дуже важне у своїх наслідках. Чи багато послухало заклику і взялося за позитивну роботу, — на разі важко дати відповідь, бо ще не надійшли до Т-ва звідомлення. Але, що вже до тепер відомо, це, на превеликий жаль, настроює дуже сумно. Всюди — мовляв — брак мешкання та нема людей, що вели би такі курси. Спихається роботу на вчителів, які, мовляв, до того поклакані. І тут знов лежить підстава нещастя, бо люде хибно поінформовані та мають цілком фальшивий погляд на суть просвітної праці. А в усьому причина, що суспільність не має просвітнього виховання. Завважали це у себе й инші народи та розпочали у повоєнних роках нову свою творчу працю від перевиховання своєї суспільности шляхом позашкільної освіти. У нас помітний також — поки що в зародках — такий зворот. На першу чергу виступає тут, що зовсім зрозуміло й оправдано, Т-во „Просвіта“ у Львові, як найстарше культурне українське Т-во. І щоби дати змогу зорієнтуватися власному громадянству у величі завдання такої праці, в сучасних просвітних напрямках, дати нагоду познайомитися бодай побіжно із станом просвітної роботи в инших народів та таким робом виховати собі модерно-фахових просвітників, приступило Т-во „Просвіта“ до видання фахово-освітнього журналу-місячника п. н. „Народня Просвіта“, на місце популярного освітно-белетристичного двохтижневника „Письма з Просвіти“, який виходив цілий 1922 р. під ред. Вол. Дорошенка.

„Народня Просвіта“ — є й надалі органом Т-ва „Просвіта“. Зі зміною напряму органу змінено й назву органу, хоча вона має вже за собою традицію в історії Т-ва та нашої культурно-еманципаційної праці. Але треба признати, що давня назва „Письмо з Просвіти“ — не була щасливою, бо вона казала кождому сторонньому громадянинові, що журнал є ніби бюлетином Т-ва „Просвіти“, який може інтресувати лише виділи філій та читалень Т-ва „Просвіти“ та який не має ширшого суспільно-виховуючого розгону. Вправді не в назві органу, а у змісті його статей лежить вартість і сила, але досвід наказує, що назва також відстрашує людей від читання і передплати, себ-то моральної і матеріяльної підтримки органу.

Коли мова йде про матеріяльний бік „Народньої Просвіти“, — то вона дуже погана. Т-во „Просвіта“ стоїть серед роботи без усяких фондів. А відомо, що видавнича діяльність тепер страшенно дороге підприємства. Крім цього Т-во закінчило рік видавання „Письма з Просвіти“ за 1922 р. з двоміліоновим дефіцитом. І як би не та свідомість ваги праці такого освітно-виховуючого органу, то Т-во „Просвіта“ ледве чи важилося би на дальше видавання журналу серед таких важких умовин. Одначе Т-во рахує також і на попертя широких кол, які признаючи вагу такого органу, передплачуватимуть його та тим самим уможливлять йому істнування. Впрочім Т-во „Просвіта“ не може допустити, щоби одинокий у нас освітний журнал перестав виходити, підчас коли в инших народів число освітних фахових журналів щораз більшає. І так для приккаду наведемо хоч би стан освітно-виховуючої преси у наших найблизших сусідів Поляків. Крім органу Towarzystw-a Szkol-n i Ludow oi у Львові „Przewodnik oswiatowy“, що виходить уже 21-ий рік і „Przegląd-y Oświatow-ого“, органу Towarzystwa Czytelni Ludowych“ (річник 17), видає у Варшаві міністерство культів згаданий вже квартальник „Oświata Pozaszkolna“,

---

звязків зі „союзною“ пресою українською.

Памятаю, як нині, се осіннє полудне, коли в скромнім приміщенню найбільшого українського щоденника в Камянці — „України“ зібрався невеличкий гурток представників місцевої української преси, наддніпрянської і галицької. Сю останню заступали на згаданих сходинах д-р О. Назарук і я.

Зявилися варшавські гості. Почалися наради. Після короткого привіту їх забрав слово один із Поляків.

Вказав передовсім на спільні інтереси, які тісно вяжуть зі собою два народи: польський й український. Згадав про прихильність, з якою відроджена Польща ставиться до відродженої України. Висловом сеї прихильности є готовість Польщі допомогти Україні в її визвольній боротьбі з Москвою, в будуванню Української Держави. Та за таку допомогу треба заплатити, і варто заплатити — навіть найвищу ціну... Навіть — колиб зробити се прийшлося ціною резиґнації з деяких українських земель окраїнних... В тім дусі українська преса повинна впливати на українське громадянство.

Після промови польського гостя запанувала на салі в першій хвилі гробова мовчанка.

Перший перервав її п. М. Любинський, який у відповідь на польську промову сказав менш-більше таке:

Ми високо цінимо польську приязнь і польську допомогу Україні. Розуміємо добре, що за допомогу треба заплатити. Та всеж таки Поляки не повинні посягати на землі корінно українські... бо се несправедливо...

Зразком національної справедливости нехай послужить їм Україна. Ми признали широкі права національним меншостям на Україні, в тім числі і Полякам. Ми не зазіхаємо на землі неукраїнські.

Як далекі ми від загарбування чужих земель, нехай послужить Вам такий факт:

Було се минулого, 1918-го року підчас мирових переговорів України з Німцями у Берестю. Я був одним з українських делеґатів на сі переговори і як такий брав у них участь.

І от підчас згаданих переговорів з Німцями мало місце слідуюче:

Коли переговори добігали вже кінця і все найважнійше було вже полагоджене, один з німецьких делеґатів запитав нечайно, звертаючись до української делеґації: „А в яких границях ви уявляєте собі Українську Державу? Яку територію маємо звільнити Вам від російських большевиків?

І не ждучи на нашу відповідь, виложив на стіл карту Східної Европи, на якій були зазначені вже границі майбутньої Української Держави.

Глянувши на сю карту, я побачив, що до Української Держави влучено і Крим. І побачивши се, я негайно від імени української мирової делеґації спротивився сьому, заявляючи:

„Крим — не українська етноґрафічна територія*). Тому Україна, шануючи права инших народів, не посягає на Крим. І небажає прилучати його до себе...“.

Так і Вам поступати би — закінчив п. Любинський свою лекцію національної справедливости, дану варшавським польським публіцистам... *)

А мені в тій хвилі пригадався мій минулорічний різкий допис проти б. Центральних Держав за те, що вони ... пішли по лінії бажань мирових делеґатів Української Центральної Ради у Берестю...

Богато клопотів коштувало відтак гетьманський Уряд, щоби направити те, що напсувала була Центральна Рада між ин. у справі Криму.

Свідчить про се наглядно нота гетьманського міністра закордонних справ п. Д. Дорошенка, вручена в сій справі німецькому послови у Київі, Мумови.

Її текст такий:

Панови представникови імператорської Німецької Держави, дійсному таємному совітникови Прайгерови докторови Мумови фон Шварценштайнови.

Ваша Ексцеленціє! Маємо честь повідомити вас в тому, що уряд української держави лічить дуже потрібним, щоб Кримський півостров був включений в склад української держави. Крим є тісно звязаний економічно, політично і етноґрафічно з життям населення України. Українська держава зі свого боку ніколи не може нормально розвиватися без обєднання з Кримом. Правда, коли було проголошено третій універсал Української Народної Републики, то в ньому було зазначено, що до української держави належить тільки північна Таврія без Криму. Але перш усього універсалом взагалі були зазначені тільки головні частини української території з приводу того, що землі, серед котрих немає абсолютної більшости Українців, приєднаються пізнійше. З приводу сього в 3-тім універсалі не було зазначено ні Холмщини, ні частин Курської, ні Воронізької губерній, ні краю Війська Донського і Бесарабії, а між иншим тоді

---

*) Як відомо, північна частина Криму етноґрафічно українська, південна — татарсько-московсько-німецько українська — зі сильним нахилом стати у недалекій будуччині також переважно українською (див. St. Rudnyckyj. Ukraina. Wien, 1916. Ст. 155).

*) В дуже докладних і цінних спомин. д-ра Назарука про ті часи („Рік на Великій Україні“) про сей характеристичний епізод нема зовсім згадки. — І. К.

T-wo Polskiej Macierzy Szkolnej свій місячник, поступовий місячник „Dzień Nowy“, громадсько-виховуючий орґан „Oświata w Gminie“ і дуже гарно редаґований науково теоретичний квартальник, посвячений справам суспільного виховання „Polska Współczesna“ в Кракові під ред. проф. унів. д-ра Людомира Савіцкого. Не згадуємо при тім ріжних „Teatrów Ludowych“ та освітних порадників.

Хай же громадянство не дасть загинути єдиному нашому просвітньому журналови „Народня Просвіта“.

Редакцію „Народньої Просвіти“ обняв з II. числом проф. Омелян Терлецький, а перше число зредаґувала колеґія. Виходитиме цей журнал кождого місяця, крім двох вакаційних. Ціна поодинокого числа виносить 400 мп., а передплати вирахувати наперед не можна ізза вічної зміни цін друку і паперу. Тому Т-во приймає по 2.000 мп. у формі зачету на передплату.

С. Шах.

Шліть жертви на будову памятника на могилі Леся Мартовича до Пов. Тов-а Кредитового „Віра“ в Раві Руській.

Похід Франції на Німеччину.

Спроба переговорів.

„Abendblatt“ доносить, що Зєдинені Держави згодилися посередничити поміж Німеччиною і Францією в справі Рурщини і відшкодувань. Німецькі соціялісти намагаються наклонити Англію до посередництва.

На розстріл.

В Ессен засудили Французи кількох Німців на кару смерти через розстріляння за „саботаж“.

Дальший спротив.

На демократичному зїзді в Берліні порішено продовжувати в Рурщині пассивний спротив, хоч би не мало трівати кілька літ.

В дорозі до Рурщини.

До Рурщини виїхав з Парижа французький міністер праці і ґенерал Вайґен. Обидва вони приготовляють змішення нових санацій в Рурщині, забезпечення транспортів вугля і висилку нових транспортів французького війська.

Нова німецька нота.

Німецький уряд вислав до Парижа ноту, в якій дементує всі закиди Франції, звернені на адресу Німеччини в справі здержання міжнародних транспортів. В ноті сказано, що Франція використовує тяжке положення Німеччини та допускається насильства за насильством.

Стан облоги.

В звязку із заворушеннями в Вочвінкелі і в инших містах, окупаційна влада проголосила в Рурщині стан облоги.

Заборонення німецьких щоденників.

Редакції німецьких ґазет в Рурщині відмовилися приймати оголошення та відозви окупаційної влади. Французи завісили кілька німецьких щоденників, а їх редакції зареквірували для війська.

При зміні адреси просимо не забувати подати і попередню свою адресу.

Після льозанської конференції.

Воєнні приготування.

Турецький командант в Смирні дав наказ коаліційній фльоті опустити пристань згідно з волею турецького уряду. В цілій Туреччині замітне воєнне приготування.

Льорд Керзон занедужав.

Льорд Керзон повернувши з Льозанни тяжко занедужав з перевтоми і не брав участи в нарадах анґлійського уряду в справі ґрецько-турецького конфлікту.

Заява Ісмед Паші.

Ісмед Паша заявив, що льозанська конференція не є зірвана, тільки перервана. Завішення зброї заключене в Муданії має свою силу і на дальше аж до нової конференції.

Скільки коштувала льозанська конференція?

„Н. Фр. Прессе“ пише, що кошти льозанської конференції виносили 7 міліонів швайцарських франків. Щоденні видатки учасників нарад сягали 500.000 франків. Самі кошти телеґрам і ґазетних звітів з Льозанни виносили 1 міліон франків.

Чічерін вертає до Москви.

Чічерін вертаючи з Льозанни спинився в Берліні, а опісля виїхав до Москви.

Спроби переговорів.

Анґлійський уряд пробує розпочати окремо з Туреччиною переговори під умовою деяких ґарантій ізз боку ангорсько уряду.

Справа Клайпеди.

Литва ліквідує військо.

В Клайпеді оголошено наказ литовського уряду в Ковні, в силу якого всі військові відділи, які брали участь в повстанню мають до 9. лютого покинути Клайпеду і повернути до Ковна, в иншому разі їм грозить кара.

Нормалізація.

„Daily Telegrahp“ доносить, що представники союзних держав заключили з литовським урядом провізоричний договір, на основі якого Клайпеда має творити невтральну область обсаджену коаліційними військами, аж до остаточного вирішення.

Переговори з урядом Клайпеди.

З Клайпеди пишуть, що коаліційна комісія відновила переговори з повстанчим урядом і заявила, що спірні справи будуть вирішені згідно з домаганями Литви. Конфлікт буде полагоджений в короткому часі.

Перед Радою Амбасадорів.

Рада Амбасадорів на засіданню в Парижі займалася на днях справою Клайпеди. Вирішується питання, як приневолити повстанців залишити Клайпеду.

З польських справ.

Ревізія адм. на „кресах“.

Комісія для контролі урядів, підчинених міністерству внутрішніх справ, повернула до Варшави після люстрації воєвідства в Луцьку й старостів в Луцьку, Рівнім і Ковелі. Комісія зарядила дисциплінарне слідство проти кількох урядовців політичної адміністрації, кількох з них засуспендувала, що-до кількох поставила внесення на негайне звільнення їх з посад та на поставлення їх у стан оскарження й осадження в слідчім арешті. Всі ці внесення міністр внутрішніх справ затвердив. —

Працюють над плянами й програмами.

Курієр Червоний“ доносить, що урядові круги завзято працюють над збиранням матеріялів для експозе міністра скарбу, яке він матиме перед соймом підчас дискусії над податковою реформою. Особливу увагу звернено на вироблення пляну, в який спосіб можна-б усунути дефіцити в державних підприємствах.

І комісії теж працюють.

На засіданню соймової комунікаційної комісії представник міністерства почт і телеґрафів зясував теперішній стан почти й телеґрафу: почта й телеґраф приносять дифіцит, бо експльоатаційний буджет злучено з інвестиційним. Перший міг би зрівноважитися, другий требаб поширити на ряд літ. Почтова сіть вистарчає в західних областях Польщі, в Конґресівці й Галичині вона недостаточна, на „кресах“ справа представляється катастрофічно: тамошні почтові уряди віддалені один від одного на кількадесять кільометрів. Редукція почтового персоналу неможлива з уваги на потреби почти. Промовець широко обговорив справу американських посилок. (Цікаво, чи від тої широкої балачки на почтах перестачуть красти). Потім обговорив справу інвестицій у телеґрафі, проєкт розбудови телеґрафічної сіти та умови, на яких заключено спілку зі шведським телеґрафічним товариством Седерґрена. Після ліквідації міністерства почт і телеґрафів його справами повинно займитися відповідно поширене міністерство шляхів, а не міністерство торговлі й промислу.

Земельна комісія завізвала уряд, щоби негайно почав виконувати закон про охорону лісів.

Український клюб пос. буджетову провізорію.

Підчас дискусії над буджетовою провізорією, як подає польська преса, пос. Васинчук заявив від імени Українського Клюбу послів Волині, Холмщини, Підляша і Поліся: Прелімінар передбачує значні допомоги римо-католицькому духовенству. Це в звязку з відбиранням православних церков на Волині ставить в упривілейоване положення римо-католицьку церкву. Українських дітей насильно навертається на католицтво в офіціяльних сирітських захистах. (Крики й протести). За те українським гуманітарним товариствам відмовляється субсідій та опіки. Потім промовець звернув увагу на потреби українського шкільництва й закінчив зясування положення української школи так: „Ось китиця цвітів, розквітлих на болоті польської державности“. — Тут маршалок звертає увагу, що це вираження невластиве і, що лише тому не прикликує бесідника до порядку, що вжиття цього звороту приписує його незнанню польської мови. — Васинчук говорить далі: Один із промовців правиці заявив, що не дасть урядови податків. Що сказали би ви, коли би я так заявив? (Голос: „До тюрми!“) Так, я пішов би в тюрму, але ви на волі остаєте. Не вважаючи одначе на браки провізорії відносно потреб українського населення, клюб промовця надіється, що ці недостачі проминаючі й тому голосуватиме за провізорією. (Застерігаємося, що покищо не маємо авторітетного звіту з промови пос. Васинчука й подаємо її зміст за польською пресою).

малося на увазі, що сі землі обовязково перейдуть до України. Такаж пропозиція була і відносно Криму. Такий спосіб утворення кордонів тільки в загальних рисах зясовується тим, що в той час українська республика розглядалась як федеративна частина Росії. Також і Крим приєднався би по добрій волі. Україна являлась також федеративною частиною Росії. Таким чином завдяки 3-му універсалу розуміли, що звязок Криму з стратеґічними і економічними форпостами України є непорушений.

Тепер же, коли Україна остаточно стала на шлях політичної невалежности, звязок з Кримом, як федеративною одиницею не утвореної федерації може цілком пірватися. Через се в сучасний мент, коли українські війська з помічю німецьких військ, котрі з нами дружні, захопили Крим в свої руки, виникло питання про приєднання Криму до української держави. При сьому притримуючись прінціпу самовизначення і не бажаючи порушати волі населення, врешті розуміючи ріжні відміни в життю Криму — український уряд лічить, що приєднання Криму може утворитися тільки на автономічних основах, відповідно чому може бути розроблений проєкт сього приєднання. Знаючи настрої відносно більшости населення Криму і маючи на увазі інтереси сього населення і його стародавний звязок з українським народом, нема ніякого сумніву, що по волі населення Криму може бути висловлено бажання тільки за обєднання з Україною.

Прийміть, ваша ексцеленціє, нашу щиру пошану і повагу.

Управляючий міністерством закордонних справ Дорошенко.

Директор Департаменту Лоський.

Копія сеї ноти передана австрійському послови ґр. Форґачеви“.

Крім наведеної ноти гетьманського міністерства закорд. справ, справу прилучення Криму до України підняв також сам б. Гетьман перед б. цісарем Вільгельмом II. підчас свойого особистого побуту у Берліні.

І тільки завдяки згаданим заходам справа ся була кінець-кінців вирішена корисно для України. Крим і ціла чорноморська фльота, що була у Севастополі, мали перейти до Української Держави.*)

Та незабаром прийшла катастрофа Німеччини, гетьманського Уряду, а з тим — й Української Держави...

*) Див. про се у дуже цікавих спомнах п. Д. Дорошенка у віденській „Хлібробській Україні“.

РІЖНІ ВІСТИ.

Після заговору на фашистів.

В звязку із викриттям заговору на уряд фашистів, в цілій Італії ведуться масові труси й арештування. Особливо в Римі, Венеції, Больоні та Неаполі арештовано багато комуністів і соціялістів за поширювання відозв.

Литва приготовляє напад на Вильно?

У Вильні одержано відомости, що Литва концентрує свої війська над польським кордоном, приготовляючи наступ на Вильно. В околиці Молодечна замітна концентрація совітської армії, яка має допомогти Литовцям здобути Вильн-

но. Ходять поголоски, що польська влада на Виленщині розпочала евакуацію.

Совіти не з'кають ся Бесарабії.

Совітський комісаріят закорд. справ заперечує поголоски про зречення Бесарабії на користь Румунії. Совітський уряд має тільки намір переговорювати з Румунією в тій справі.

Людендорф радить.

„Arbeiter Ztg." доносить, що Людендорф прибув до Відня, де мав нараду із представниками німецьких націоналістів.

В Баварії.

Баварські соціялісти уладили в Мінхені демонстрацію за Соборністю німецької републики і проти сепаратизму Баварії. Підчас демонстрації прийшло до сутички поміж монархістами і соціялістами. Поліція розігнала демонстрантів. Комуністична та соціялістична преса поборює дальше націоналістичний рух в Баваршині.

Кредит для Австрії.

Комісія відшкодувань на засіданню в Парижі займалася справою кредиту на відбудову Австрії. Порішено уділити Австрії поважнійшу суму кредиту, в першу чергу з англійських банків. В тій справі виїхав до Льондону австрійський міністер фінансів.

Бельгійський парлямент ухвалив закон, який уповажнює уряд до участи Бельгії у відбудові Австрії.

Слідуюче число нашого часопису одержать лише ті П. Т. передплатники, що не заляг ють з передплатою за лютий 1923 р.

ОСТАННІ ВІДОМОСТИ.

ТЕЛЕҐРАМИ ПОЛЬСЬКОЇ АҐЕНЦІЇ ТЕЛЕҐРАФІЧНОЇ.

Туреччина жадає усунення воєнних кораблів із Смирни.

Відень. „Н. Фр. Пр." з Льондона: Домагання Туреччини, щоби всі воєнні кораблі покинули Смирну, льондонська преса оцінює спокійно. Адміраліція вислала до Смирни знову два воєнні кораблі, узброєні в далекострільні гармати під командою офіцира, котрий має повновласть відповісти на домагання Туреччини в справі покинення пристані, як признає за відповідне.

Льондон. Райтер з Царгорода: Вїзд до пристані в Смирні замкнено мінами і вільний від мін є лише канал біля набережної батерії.

Царгород. Як звідомляють зі Смирни всі коаліційні воєнні кораблі остають дальше в Смирні. Досі не було ніяких сутичок.

Царгород. Зогляду на це, що сьогодні в полудне минає речинець визначений для відїзду коаліційних воєнних кораблів зі Смирни, смирненську пристань замкнено мінами. До пристані можуть причалювати лише торговельні кораблі, ведені спеціяльними стерниками.

Тайна турецько-російська конвенція.

Льондон. Тутешні часописи констатують на основі звідомлень з Царгорода, що це, що Турки не підписали мирового договору в Льозанні, має своє жерело в тайній совітсько-турецькій конвенції, яка зобовязує Туреччину не заключувати мира окремішно від Росії.

На виленському пограничі.

Кенігсберг. На Литві на пограничі Виленщини, а головно в окрузі Кошева творяться нові стрілецькі відділи, зложені з російських елементів, жовнірів б. армії Бермонта. Вишколення цих відділів ведуть німецькі старшини.

Арабсько італійські боротьби.

Рим. Після кровавих боротьб, що тривали більше як від тижня, італійські війська зломили опір повстанчих арабських рядів і війшли більше як 150 км. до краю. Так зайняли вони область, яку мали досі повстанні. В останніх боротьбах лягло по стороні Арабів 500 чоловіка, а ранених було вельми багато. Італійські втрати зовсім малі. Араби оставили на побоєвищі багато крісів і одну гармату. В боротьбах по італійській стороні брали участь літаки. Горби під Гомс здобуто на баґнети.

Відручне письмо Гардінґа в справі анґлійського довгу.

Відень. „Н. Фр. Пр.": През. Гардінґ прибув на засідання конґресу, щоби відчитати відручне письмо, в котрім поручає прийняти услівя сплати анґлійського довгу. Ці услівя називає він льояльними і справедливими для обох народів. Ця фінансова операція має бути ґарантією проти війн у майбутньому і проти воєнних видатків. Гардінґ звернувся опісля проти дарування довгу союзникам, бо світ домагається незайманости договорів і святости пактів і трактатів. Старання Анґлії виконати свої фінансові зобовязання, приносять їй честь.

ЛИЙ ФЕЙЛЕТОН.

„СТАТУТ" БОГЕМИ.

На маскараді „Богеми" був прочитаний між иншими віршами О. Ордана оцей юмористичний статут:

§ 1.

Взиваємо усіх тут вас
і всіх святих у свідки,
що наш гурток зродився враз!
не знати як і звідки.

§ 2.

Яка його смішна мета?
не знають його члени.
Програми, пляни? — річ пуста
у царстві Мельпомени.

§ 3.

Найбільший ворог наш —
[шабльон;
тому у нашім колі
Мистецтво мов хамелеон
щораз в инакшій ролі.

§ 4.

Маляр, музика, публіцист
чи вірний син каварні —
байдуже: який любить хист
— хочаб дівчата гарні!

§. 5.

Ми любимо гру маскарад,
щоб тим, які боязко
поганий вкрили циферблят
нежданно здерти маску.

§. 6.

Ми сіємо безжурний сміх,
шануємо всі теми,
і залюбки глузуєм з всіх,
щоб всі могли з „Богеми".

§. 7.

Ми любимо страшенно мир,
а в мирі подих битви,
в мистецтві всі зразки сатир
і всі подоби бритви.

§. 8.

Наш смак: гірчиця, перець, хрін,
і Ти — всесильний спірте!
Не любимо невинних мін,
надутий лавр та мірти.

§. 9.

Тому найбільша з наших риб
потрібна нам до хрону,
а кожний висушений гриб
ми мочим на солоно.

§. 10.

Шукаємо лише нагод,
як ближнього вколотиб,
для нас найбільший цей ідіот
хто не шанує дотеп.

§ 11.

Діяч з поважаних висот
чи панна чиста в серцю
для нас—живий лиш анекдот,
тим гірший як без перцю.

§ 12.

Ми не шануєм мертвих форм,
лише цікаві сплітни.
хапаємо духовий корм
байдуже як і звідки.

§ 12.

Обурившись, хто робить жест
поваги цього краю,
нехай зголошує протест
До секції трамваю.

§ 13.

Не імпонує навіть нам
письменник у дурійці,
що творить по новим зразкам
Українці — Індийці.

§ 14.

Ми знаєм, що хочаб яка
була всесильність Слова:
проте не дасть нам молока
розмукана корова?

НОВИНКИ.

— **Конфіската.** Попереднє (32) число нашого часопису сконфіскувала польська прокуратура за пять місць в рубриці „Дописи з краю".

— **Подорожіння почтової тарифи.** Від 18. ц. м. обовязує в Польщі нова підвижка почтової тарифи. Загальна підвижка виносить 200 процент. Оплати за телеґрами 200 марок від слова, найменче 2,200 мп. Надавчий бланкет 58 мп.

— **Страхіття домашної війни в Ірляндії.** Повстанчі війська в Деблині, примусили персонал фабрики кінематоґрафічних фільмів вийти на горішний поверх будинку, після чого підпалили будинок. Багатьох урядників найшло смерть в полумю, декількох виратувано тяжко покалічених.

— **Наукове Товариство ім. Шевченка.** Засідання Комісії для історії мистецтва буде в неділю, дн. 11. с. м., о год. 11. і пів передпол. в канцелярії Т-ва (Чарнецького 26.) з порядком: 1) В. Січинський: Деревляні церкви в околицях Львова (XVI—XVIII. вв.). (Звіт з поїздки літом 1922 р. для обмірів і зарисування найстарших церков в ближчих і дальших околицях Львова: пов. львівський, яворівський і городецький). 2) Плян видання 1. тому „Праць" Комісії.

— **Звільнення з тюрми.** З поміж арештованих 30. жовтня, звільнено з Бриґідок 2. лютого 1923 р. Павла Меховича, горожанина Зєдинених Держав, якого арештовано під замітом злочину „державної зради". По трьох місяцях муки, без доказання вини, випущено його на днях на волю.

— **Тривайцятилітній ювілей П. П. С.** Дня 18. марта ц. р. обходить Польська Партія Соціялістична 30-літній ювілей свого істнування. В листопаді 1892 р. відбувся в Парижі зїзд польських соціялістів, на якому вирішено основувати П. П. С. В лютому і марті 1893 р. уконституувалася партійна організація в краю. З приводу ювілею центральний комітет П. П. С. видає пропамятну книгу.

— **В тернопільських арештах.** В тернопільських арештах сидять під цю пору громадяне: Микола Коваль, Павло Войтович, Гуменний Михайло, Літнянський Гриць, Качунь Михайло, Рудий Михайло, Куниця Василь, Дубельт Василь, Білий Теодор, Пук Михайло, Депутат Антін, Василишин Евстахій, Гарматій Богдан, Кіналь Іван, Редьква Франц, Шкільний Михайло, Папух Ілько, Кривоніс Гринько, Дусановський Павло, Вівчар Петро, Гнида Василь, Сидор Василь, Шкільний Микола, Рибак Іван, Василишин Володимир, Гузар Іван, Мула Михайло, Целінський Станислав, Василишин Павлина, Неділя Гринько, Озімка Андрій, Козакевич Ілько, Майка Степан, Пецух Михайло, Коваль Андрій, Микитів Степан, Питель Василь, Фіялка Йосиф, Гарак Ілько, Колодій Франц, Постригач Станислав, Думка Тимко, Чамбул Іван, Партишин Іван, Василишин Іван, Микитишин Степан, Чумак Петро, Чумак Микола, Лукасевич Володимир, Кузевич Павло, Романів Тадей, Головчинський, Колодзінський Михайло, Чубатий Петро, Воліцький Рудольф, Ординанс Ілько. Всі названі сидять в тюрмі в звязку з військовою бранкою в Східній Галичині. Є це переважно студенти університету, та семінаріяльні кандидати. Деяких з них як Василишина Евстаха, Кололія Франца та ин. заковано в кайдани і опроваджувано по місті.

— **Похід на метрики.** Starostwo w Stanisławowie odpis l. 13062. Stanisławów, dnia 8. stycznia 1923. Do Gr.-Katolickiego Urzędu parafjalnego w Marjampolu. Zwracam przedłożoną tu przez Pow. Radę szkolną w Stanisławowie metrykę urodzin Aleksandra Szury i polecam P. T. w myśl rozporządzenia Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z 16. września 1875 l. 1767 ogłoszonego Obwieszczeniem b. Namiestnictwa z 25. września 1875, l. 47131 w dzienniku Ust. i rozp. Krajowych z roku 1875 Nr. 66 wystawić wyciąg metrykalny w języku łacińskim i przsdłożyć go tu w ciągu dni trzech. Gdy zaś wbrew wyżej cytowanemu rozporządzeniu, które po dzień dzisiejszy obowiązuje Ordynarjat Biskupi obr. gr. kat. w Stanisławowie polecił w swoim czasie podwładnym Urzędom parafialnym prowadzić księgi metrykalne w języku ukraińskim przeto wskutek reskryptu Min. Spraw Wew. z 28. kwietnia 1922 Nr. U. A. E. 72 wydaje na podstawie § 7. Rozp. z 20. kwietnia 1854 Dzup. Nr. 96 zakaz prowadzenia ksiąg metrykalnych w języku ruskim przyczem zaznaczam, że wyciągi metrykalne, które winne dosłownie zgadzać się z wypisami metrykalnemi mają być także wystawiane wyłącznie w języku łacińskim. O ile zaś wyciągi metrykalne noszą w nagłówku napisy o Państwie, Diecezji i t. d. to winien Urząd parafialny wypełniać te rubryki również w języku łacińskim a znajdująca się w nagłówku rubryka „Państwo" ma być wypełnione zgodnie z fakiycznym i prawnym stanem „Republica Polona". Niestosujący się ściśle do powyższego zarządzenia będą pociągnięci do odpowiedzialności karnej zagrożonej w § 11 Rozporządzenia z 20. kwietnia 1854 Dzup. Nr. 96. Radca Namiestnictwa Głażewski w. r.

— **Позів!** „Сокіл Батько" у Львові, закупив велику скількість творів найновійших видавництв а се: Г. Ібзен — Пер Гінт, С. Маковей — Кроваве поле, К. Поліщук — Червоне марево, С. Чарнецький — Сумні ідем, Ф. Федорців — Терем і Костомарів — Книга Битія Українського Народу. Книжки розсилається на знані адреси по дуже приступних цінах за післяплатою. Дохід призначений на уладження українського городу у Львові. Т-во певне, що суспільність віднесеться прихильно і причиниться своїми датками до так взнеслого діла.

ЛІТЕРАТУРНИЙ ВІСТНИК.

Між словом і ділом.

I.

Ідея індивідуалізму в літературі може підлягати ще нераз дощадній критиці або виринати як гасло, яке обновлятиме занепавшу творчість. І ніколи не перестануть існувати творці, які своїми книжками та життям складатимуть доказ, що мало їм залежало на загальній славі, славі основаній на погляді скількости в протилежности до вибраної ними кращої, більше гордої: слави якости. А проте на дні найбільше гордої літературної творчости, в глибині індивідуальности збунтованої проти всіх суспільних ідей та форм житиме завсіди притаєне, нерозвите бажання: володіти якнайбільшою скількістю душ.

Література, як і релігія, каже про „вибраних" а одночасно так само змагає до поширення свого впливу на міліони. Визволитись літературі від спільних потреб неможливо у такім самім розумінню вартостей суспільного життя незалежно від вартостей витворених літературою. Оці взаємини між життям і літературою не перестануть ніколи бути джерелом індивідуальної і суспільної творчости, джерелом їх критики, проблем та непорозумінь, тому, що вони невідхильно прокидатимуть потребу розмежувань, сполук і протиставлень між двома формами виявлення людської індивідуальности: між словом і ділом. Нині, по великій війні, в атмосфері невпинних покликів до діяльного творення національної чи інтернаціональної дійсности, думки про зміст слова „діло" і про силу слова як орудника впливу на людей домагаються настирливо відповіді на одно з дуже заплутаних і банальних питань: коли слово стає ділом і коли діло не варта найбуденнійшого слова?

Світогляд витворений нашою літературою матиме незвичайно великі труднощі, щоби зрозуміти, що літератури не можна цінувати домаганнями безпосередних суспільних потреб, категоріями тої творчости, яку називаємо „ділом". Критика нашого найблищого покоління розумітиме мабуть ще важче те; чому суспільне діло затрачує найважливійші елементи своєї тривкости, коли не є перетворене у вартісну форму слова. Наша література виховалась у світі наївної віри, що слово є лише нищим щаблем діла, цього діла до якого є покликом. Само-ж діло є у цьому духовому світі рівноважне з покликом до нього, незалежно від питання: якою мірою цінуєть цей поклик, який є лише... словом.

Можна передбачити, що донинішні спроби нашої критики, яка приймала безоглядно прінціп суспільно громадянської користи як критерія в літературі, прокинуто як реакцію протилежний напрямок і що найблища черга прийде на критику, яка пірве всякі звязки з реальною дійсністю і проголосить новий самодоцільний Абсолют: слово.

Оцей межовий напрямок критики годитисьме вповні з нинішною популярністю футуризму. Колиб футуризм розумів складні взаємини між словом і ділом, він не вдоволявся би творчістю, яка звертається до всіх і яка одночасно приймає нещиру, непередумаву премісу: — що автор пише лише до себе і не дбає про те чи його хтонебудь зрозуміє. У просвітницькій літературі, яка мала на меті виховання вічів та революціонерів форма твору повсім щезала перед величю ідеї; ідея була в ній самодоцільним абсолютом і була тотожна з ділом. Футуризм стає на готові і паде перекидом на це саме місце. Він вірить у чар слова незалежно від його конкретного змісту і шукає ідей у невпинно-пливких формах; звідсілля накопичення якнайбільшої скількости ріжноманітних слів. Ідея має виринути буцім-то з величі форми; слово є ділом.

Великий англійський критик Уіліям Гезліт доказував в однім із своїх нарисів *) на тему діл та слів, що слова трівають багато довше ніж людські вчинки. Адже епопеї справжньої історичної боротьби: діла героїв, праця над будівлею держав, змагання народів, ціле могутнє минуле істнує нині лише по музеях як нужденні останки збережених румовищ. Коли щонебудь з цього живе нині для нас то лише завдяки слову. Діла творять історію народів а з цієї історії залишаються тільки слова.

Возьмім приклад подій одної з найбагатших у наслідки, які знає історія нашої цивілізації: поширення науки Христа. Чи вплив Христа зростав лише завдяки його вчинкам? чи навіть чудеса і терпіння людини, яка пішла на муки для потвердження ваги своїх слів можуть самі мати наслідки сили, щоби стати самодоцільною вартістю? Без евангелія та апостолів і їх учеників себто без впливу слова на витворення нової віри не можна уявити собі навіть її народин. Чи те все, що Христос казав не має до нині у собі більшої сили ніж поодинокі факти Його життєпису: добрі вчинки, чудеса та муки? Можна на це відповісти, що наука Христа розвивалась і кріпшала як чудотворний зразок гармонії між словом і ділом і що відокремлювати одного від одного значить відбирати вартість кожньому з них зокрема. Віра в гармонійну сполуку слова та діл в творчости представників людства має в собі чималу оману, коли затрачуємо розуміння процесу, завдяки якому слово творить саме цю гармонію.

Історія себто психольогія маси домагається, щоби людина вміла зміцнити вартість своїх слів—ділом. Література себто психольогія одиниці домагається, щоби людина вміла змінити вартість своїх та чужих діл—словом. У деякому розумінню можна сказати, що слова з погляду творчости охоплюють багато ширшу царину вартостей ніж діла. Діло ніколи не промовляє само за себе: не приносить із собою елементів до самоцільної вартости; щойно слово зясовує його зміст. Слово у царині творчости приносить із собою ці елементи: воно є виявом людської психольогії, яка промовляє до нас крізь слова багато ширше, глибше і конкретнійше ніж найбільше енергічний вчинок. Конкретнійше! — це пахне парадоксом. А проте дійсність, в якій живе одиниця, не дає людині стільки ріжноманітних форм діяльности, щоби вона могла виявити себе вибираючи одну з них або кілька, згідно із своєю індивідуальністю. Навіть ті рідкі моменти, в яких людина має змогу кинути ціле своє життя в один вчинок, як на пр. на полі битви, — навіть вони є надто загальні у своїм матеріяльнім виявленню, щоби своєрідне „я" одиниці могло найти в них ясно-індивідуальну форму, відокремлену від инших.

Річ ясна, що дуалізм слова і діла є нашою метафізичною конструкцією і що у наших переживаннях переходи між цими двома моментами фізичного та духового життя є здебільша так само необхідні та непримітні, як сам духовий процес, який довів нас до цього роду метафізичних конструкцій. Саме тому, що потреба думання доводить нас до потреби цінування всіх наших процесів і поодиноких їх моментів — ми зупиняємося невпинно на двох межових проявах переживаної нами сучасности: на словах та ділах. А втім: зупиняючись на якім небудь з цих моментів—почуваємо потребу зрівноважити його другим, доповняти, порівняти, перевірити. У літературній критиці істнує стара, самозрозуміла вартість: піднесення творів на рівень діл. Критики дуже часто уважають своїм обовязком боронити прав мистецтва доказами, що праця письменника та артиста є також низкою суспільних діл, необхідних, корисних дуже, а навіть безумовно вартісних. Ці докази повторяються за кождим разом, коли мистецтво витворило надто велику скількість вартостей, які не почувають ніякої потреби перевірювати свій внутрішний зміст при помочі вартостей суспільного життя. І навпаки. Література, яка живе виключно практичними домаганнями якоїсь суспільної буденщини, витворює згодом сумніви: чи її ідеї мають у собі силу впливу незалежно від індивідуальної форми вислову цих ідей.

Здається на перший погляд, що нема ніщо лекшого, як погодитись на компромісовій правді, яка повинна бути синтезою двох межових, суперечних становищ. Виходило би, що можна означити межі, в яких слово здобуває свої права незалежно від діла і в яких діло являється необхідною категорією думання про вартість слова. Колиб така синтеза була можлива, тоді був би найдений фільософічний камінь, на якому письменники могли би гострити свої пера, які переходили би по їх смерти до музеїв як засоби їх безсмертности. Тимчасом творчість письменника здобуває свій вплив завдяки силі, з якою вона прокидає враження, що вона є ділом. Діло трівае як вплив на инших завдяки силі, з якою прокидає враження, що слово є вайве перед його обличем. І сила обох їх лежить не в тайні їх гармонії, а в потребі шукання її: шукання між словом і ділом, у сфері такій незясованій, як кожна теперішність, з якої складається життя людини—її найвищі проблеми та найнищі потреби.

Михайло Рудницький

*) Не маючи змоги дістати його книжки „Table Talk" не можу ці мені, навести з неї кілька місць, які є надто гарні, щоби їх не можна вірно передати.

Наша література й видавництва в 1922 році.

II.*)

Переходячи від фактичного представлення нашої книжкової справи до загальних ознак, доводиться передовсім сконстатувати одну характеристичну прикмету, свільну врештою й попереднім рокам: загальний сірий тон, певного роду яловість, недостачу сильної, яскравої індивідуальности в нашій літературі, що „огненно заговорила" до людей, щоб пламенем свого натхнення розтопилаб їх серця, зворушилаб їх сумління, напружилаб їх волю, гналаб їх до чину за велику мету — за вітчину, за націю...

Над сим загальним явищем годі не вболівати. Старі мистці відійшли, або відходять, а нових не видко. Не брак талантів, не кажу вже про талантики, але чи стріпочеться ваше серце, читаючи їх твори, чи швидче кружляє кров, випростовується ваша ціла постать?

Аджеж Шевченка й досі не можемо читати без внутрішнього зворушення. Його огненне слово дійсно пече, цілу істоту вашу проймає гарячим своїм покликом боротися за честь, славу, за братерство, за волю Вкраїни...

Могутнім, мужеським голосом промовляє до нас і Леся Українка. Заставляє любити красу Коцюбинський. З імпетом, повний краси і сили, увійшов у літературу молодий Винниченко.

З журбою радість обнялась — у музі Олеся — в початках першої революції. І була сила, енергія, розмах, свіжість. Був свій букет, запашний букет у кождого з сих письменників. Чулася нова індивідуальність, що рвалася на світ і вас з собою поривала.

А тепер — „догоріли вогні, облетіли цвіти", сказавши словами російського поета Надсона.

Але тоді, як писав сі слова Надсон, саме лютувала жорстока царська реакція, що вяляла серця й сушила уми. (Хоч, сказавши в скобках, люта миколаївська доба не перешкодила проявитися Шевченкови!) А в нас чейже не весь час теперішнє лихоліття. Були й моменти високого підйому, а всеж і ми, як і Шевченко, з журбою можемо промовити:

І день іде і ніч іде
І голову схопивши в руки,
Дивуєшся, чому не йде
Апостол Правди і Науки?

Чому? Ось в чім питання.

Щоб сяк-так відповісти на нього, можемо покликатися на наші прокляті обставини. І се буде до певної міри рація, хоч не зовсім, бож такі самі обставини були й за виступлення на літературну арену й згаданих вище письменників. Чужинецька кормига, упадок громадянського життя — все не так, се гнушить таланти, не дає їм розправити крил, заставляє часто співати на фальшиву ноту.

Так само буде немало рації і в тому, коли хто скаже, що багато завинила саме наша літературна школа, або наша колишня політична лінія, брак глибшого самостійного життя, волочіння за чужим возом.

Коли приглянемося до нашого літературного надбання, то все це зобачимо. І квасно-солодкі патріотичні зітхання, плачі й вигуки, переспівування старих мотивів, „сумне підбадьорювання" і „бадьорий сум", як то влучно підмітив д р М. Рудницький у своїм недавнім фейлетоні. І знову — всякі викрутаси, строєння з себе дурників, ходження на котурнах і малпування чужої моди... Все це пояснюється згаданими щойно причинами, до котрих слід очевидно додати ще й загальну нашу культурну неосвіченість, — результат чужої опіки.

Певно, що великі таланти — скаже дехто — наперекір усяким обставинам потрапили себе виявити й своє слово сказати. Але на те вони й великі, що їм закон не писаний. Але загал письменників усеж є твір свого середовища, впливи котрого формують його світогляд і так чи инакше кермують його творчість.

І от мені здається, що в основі пересічної нашої письменської продукції, в дусі і напрямі її у великій мірі лежить ще психольогія рабська. Тільки раб може плакати й нарікати так, як ось цілі десятки літ плаче й стогне наша муза по сей і той бік, тільки раб може так легко скакати від чужу дудку, як скачуть наші молоді поети на Наддніпрянщині, вдивившися — volens чи nolens — се инша річ, у червону російську указку. І тому, якіб талановиті вони не були, такі вони порожні, такі чужі, такі ялові. Навіть найталановитійший із них Тичина, як попав „жити комуною", спантеличився й зійшов на

*) Початок див. у ч. 12. „Гром. Вісн." з 17. січня с. р.

манівці. Співать „примѣчительно к подлости", річ небезпечна. Вона мститься на співцеві і тому не дивно, що в своїм „Космічнім орхестрі" Тичина свого роду червоний Державін.

Щож його робити? Мусимо, щоб мати літературу такою, як хочемо, підготовляти умови для свого. Мусимо поважно застановитися над нашим становищем і взятися за систематичне суспільне виховування у вільнім, достойнім нації дусі.

Скажуть нам, що таке виховування вже істнує: його дає нам наше тверде життя, його впоює наша щоденна боротьба. Правда, але се виховання, що дає життя, треба усвідомити, вбрати в ясні форми, скермувати до ідеалу. І от тут уже переходимо до видавничої справи яко такої. Що робилося у нас досі на сім полі? Чи принесли нам що в сім напрямі наші видавництва, коли не оригінальне своє, то чуже? Чи появився якийсь зразок для науки тим талантам, що десь прозябають, для скристалізування тих, що вбиваються в колодочки? Аніже — ні в области чисто белетристичній, ні в якій иншій. Красна література все ще ремигає стару жуйку, а як і плодить щось нове, то таку доморобну нісенітницю, що дійсно від неї вовком завиєш.

Не видко якось у наших видавництв серіозного розуміння справи, навіть бажання її зрозміти. Ми годуємося якимись „Вовкулаками" й „Поцілунками Іштари", що їм гріш ціна, пємо замісць води сцілющої сукровату „Кров за кров", замісць дійсного пориву маємо недокровні „Змагання"... Се наша новітня література! А то по просту передруковуємо Стороженка, Марка Вовчка або пришелепувату „Бабу Параску та бабу Палажку"... Подумаєш, які нові шляхи прокладаємо, якими творами хочемо освіжити духа нації! Так само й в области перекладній — нічого, щоб нашу рабську психольоґію з нас вибивало й прищеплювало сильну й певну себе душу вільного чоловіка... Я особисто тої гадки, що добрі переклади гарних нових і старих чужих авторів вартнійші в міліон разів за нікчемні випоти власних „письменників". Звідти тільки можемо зачерпнути так потрібного нам вільного повітря й набратися дійсної культури. На се повинніб звернути увагу і наші видавництва, що досі так дико й хаотично, без пляну й без пожитку для нації переводять папір. На се повинна звернути увагу й наша наука й наша публіцистика. Немилосердне нищення всякого нашого літературного сміття „власної продукції" повинно бути провідною лінією критики.

Та крім внутрішнього змісту мусимо дбати й про зовнішний вигляд книжки. На жаль під сим оглядом Наддніпрянщина сильно випередила Наддністрянщину, де тільки дуже недавно почали появлятися культурно видані книжки.

Отсе мої загальні враження. Може вони трохи чорні, але — ударте́ся в груди й скажіть: Хиба не правда? — Чиста правда! Але маймо надію, що і в нас вийдуть люде. Приклад відновленого „Літературно-Наукового Вістника" дає нам підстави до такої надії. Тільки швидче й дружно до одної мети: отрясаймо з себе ветхого чоловіка!

Се повинно бути нашим ceterum censeo.

Володимир Дорошенко.

Рецензії.

„Ратай" і його перші видання.

М. Костомаров. ЧЕРНИГІВКА. Бувальщина XVII. віку. Переклад з передмовою Б. Грінченка. Видання друге. Видавництво „Ратай" Київ — Ляйпціґ, 1922. Ст. XII + 227. 8⁰ Картонова окладка з малюнком.

П. О. Куліш. ОПОВІДАННЯ. Видавництво Ратай. Київ—Ляйпціґ, 1922. Ст. 116. 8⁰. Окладка з малюнками М. Б.

Іван Нечуй-Левицький. БАБА ПАРАСКА ТА БАБА ПАЛАЖКА. Гуморески. Видав. Ратай. Київ—Ляйпціґ, 1922. Ст. 30 + (2). 8⁰. Окладка роботи М. Б.

А—А, КОТОЧОК! Збірки пісень, казок і приповідок для маленьких дітей. З малюнками *М. Бутовича.* Видавництво Ратай Київ — Ляйпціґ, 1922. Ст. 56. 8⁰. Окладка з малюнком.

На еміґрації в Берліні повстала нова українська видавнича спілка п. н. „Ратай", яка випустила на книжний ринок чотири перші свої видання, що звертають на себе увагу гарним викінченням: мистецькими вінетами М. Бутовича й чистим, читким друком. Той самий артист ілюстрував збірничок пісень, казок і приповідок для маленьких дітей п. н. „А—а, коточок!" Це книжечка, яку кождий закупить для своєї дитини, хто її побачить. Але й наші читальні повинні вже раз звернути увагу на дитячу лектуру, щоб діти наших сільських і міських читальників мали можність розвивати свою цікавість, память, фантазію і розум при помочи тих самих видань, що й діти інтеліґенції й півінтеліґенції. А вже в кождій читальні повинні найтися три дальші видання „Ратая", дві безсмертні баби Івана Левицького; „Баба Параска та баба Палажка", історична повість „Чернигівка" Миколи Костомарова в перекладі та з передмовою Бориса Грінченка й „Оповідання" Панька Куліша. Повість Костомарова йде назустріч залюбуванню наших читачів до історичної повісти й робитиме велику прислугу шкільній молоді при її позашкільній лектурі. Те саме треба сказати про оповідання такого майстра українського слова, яким є Панько Куліш. *М. В.*

Бібліоґрафія.

А) Книжки.

Володимир Домбровський: УКРАЇНСЬКА СТИЛІСТИКА І РИТМІКА. Підручник для середніх шкіл і для самонавчання. Ст. 177. Накладом і друком печатні Кнолєра і сина в Перемишлі. 1923.

Осип Турянський: ДУМА ПРАЛІСУ. Ст. 239. Накладом видавництва „Аполльон" (Wien VIII. Blindengasse 1). Київ-Відень-Львів.

Б) Журнали.

ЛІТЕРАТУРНО-НАУКОВИЙ ВІСТНИК, кн. 2. (за лютий). рік вид. XXII., Ст. 97—192. Адреса Редакції й Адміністрації: Львів. вул. Чарнецького 24. Ціна кн. 2000 мп.

Зміст: *Б. Лепкий* — Хочу писати; *Б. Гомзин* — Перемога; *М. Тоня* — Новий хрест, По наших полях; *Ів. Крушельницький* — В годину вечера I—II; *М. Самусь* — Книга ненависти (З поводу Марка Проклятого); *Я. Водяний* — На розстріл; *С. Єсенін* — Загин вовка; *Г. Зудермаи* — Литовські оповідання 2. Мікс Б мбуліс (далі буде); *О. Петрійчук* — Із поезій в прозі, Вбери вінок; *В. Короленко* — Листи до А. Луначарського про больш. політику (продовження; *Млада Липовецька* — Кілька слів про фашизм; *М Галущинський* — Дещо з новин світової літератури; *О. Кульчицький* — По дорозі в велику тайну (Останній етап творчости М. Метерлінка); *Д-р Р. Цегельський* — Атоми та їх будова (далі буде); *М. Горкий* — Російська жорстокість; *О. В.* Велика павза; *В. Гнатюк* — В справі української правописи. X—XII Бібліоґрафія; Нові книжки.

ПОСТУП, студентський вісник, ч. 2., рік вид. III. Ст. 29—68. Адреса Редакції й Адміністрації: Львів, Домініканська ч. 11.

Зміст: Нова Молодь; Над могилою щирого друга (*М. М.*); Молодечий Католицький Інтернаціонал (*И. Скрутень*); Іван Филипович (*М. Голубець*); Український театр; Мандрівник (*R. H. Benson*); Кинематограф і Жиди; Вже иде Снжна (*О. Леськів*); Під фронтом (*Р. Скаський*): На вихор розвіяні (*Р. Завадович*); Два хрести *В. Мельник*); Небо в ночі (*J. Schlaf— І. Л—о*); У гаї (*І. Звенигородський*); Молитва (*M. Liesegang — С. Ратич*); Зі студентського життя; Бібліоґрафія; Руханково-спортовий вісник. Ціна прим. 600 мп.

НИВА місячник посвячений церковним справам, ч 1, рік вид. XVIII. Ст. 48. Адреса Редакції й Адміністрації: Львів, Корняктів ч. 1.

Зміст: Мусимо видержати; *Еп О. Боцян* — Перед ювілеєм Св. Священомученика Йосафата; *о. д р Г. Галущинський* — Промова в честь нашого Впреосв. Митрополита; *о. Гліб В.* — Церковне питання в Росії; Що нам грозить; *д-р Гавр. Костельник* — Плюси й мінуси в поезії Ів. Франка; Освіта; Нові книжки; Всячина

РЕЛІГІЙНО-НАУКОВИЙ ВІСТНИК, неперіодичний журнал Б-ва св. Покрови 6-тої Січової Стрілецької Дивізії, ч. 6., рік вид. III Ст. 38. Адреса Редакції: Szczypiorno, p. Skalmierzyce, Табор інтернованих.

Зміст: *Джіованні Папіні* — На Різдво; *А. Лебединський* — Хто нас розлучить; *Евген Бачинський* — Символізм різдвяної ялинки; *Олекса Костюченко* — Свято відродження нашої державности — свято відродження нашої національної церкви; *Хведір Стахов* — Свобода політична і духовна; *N.* — Епископська катедра в м. Володимирі на Волині; *Ам—ць* — Свідоцтво американського пастора про таїнство; *Марк Соньє* — Неґативний бік Реформації; Хроніка.

НАРОДНЯ ПРОСВІТА, просвітний місячник т-ва „Просвіта", ч. 1., рік вид. I. (X). Ст. 20. Ціна числа 400 мп. Адреса Редакції й Адміністрації: Львів, Ринок ч. 10|II.

Зміст: Від Редакції; *С. Русова* — Народні бібліотеки й читальні в Чехії; *Іван Брик* — Ювилей культури; *О. Т.* — Пропамятні роковини; Просвітний рух на українських землях; *С. Шах* — Просвітний рух у инших народів; Що читати; Бібліоґрафія.

ЖАЛО, сатирично-гумуристичний часопис, ч. 1. рік вид. III. Ст. 8. Редакція й Адміністрація: Львів, вул. Скшинського ч. 14. Ціна прим. 300 мп.

РОГАТИНЕЦЬ, орган кружка УПТ. в Рогатині, ч. 1. Ст. 16.

Зміст: *Микола Угрин-Безгрішний* — Поклик!; Від Редакції; Пласт ім. Пилипа Орлика; *Лотан* — Рогатин; Мандрівка Мубала; Оповістки. Ціна прим. 300 мп.

Дописи з краю.

(Бранка, реєстрація, карні експедиції, господарка поліції й війська)

Стрийщина.

В стрийському повіті хазяйнують карні експедиції. Село Добряни має таку карну експедицію вже четвертий раз від заняття повіту польськими військами. Дня 22. січня ц. р. військо разом з жандармами рано о 5. годині забрало всіх „добровольців" і відставило до Стрия, але вже того самого для всі „добровольці" вернули назад в село. За ними приїхала дня 25. I. ц. р. польська кавалерія, підгалянський полк, а хоч командантами були офіцири, то головну ролю грав там п. сержант Йосиф Бучко, добре знаний вже цілому повітови. Він спровадив громадську раду до одного дому, обсадив дім військом і подиктував контрибуцію, яку має давати щоденно громада. І так громада мала щоденно складати 10 кірців вівса, 20 кг. солонини, 20 кг. мяса, 15 кг. круп. Сержант Бучко знаний в Добрянах з попередних експедицій, побив много людей, а тепер побив війта, так, що громадяне, коли почули імя Бучка, всі крились, щоб не показуватись йому на очі. На скаргу у місцевих властей дістали Добрянці відповідь: „добрже вам так".

До села Лисятич прибув дня 23. I. ц. р. відділ піхоти за „добровольцями". В Лисятичах пострілив польський жовнір господаря Федя Томіцького, який лежить тепер в шпиталю.

Військо тяжко побило Володимира Шумського і Андрія Шумського, вилапаних „добровольців", в присутности місцевого команданта жандармерії. Дня 26. I. прибуло сто підгалянських кавалеристів і перебуло чотири дні. Старшина згаданої кавалерії побив господаря Петра Зубрицького шаблею по плечах за це, що той йому не вклонився, а на Олексу Берника розкричався за се, що не говорить до нього по польськи. Жовніри накрали багато гусей і курей, побили Миколу Кизиму і Миколу Карпина. У послідного розбили шпихлір і закрали збіже, вкрали збіжжя і мясо у Жида Лянца. В Лисятичах побили так богато людей, що мій принагідний інформатор на торзі в Стрию не міг всіх поименно назвати, а обіцяв все докладно списати і подати свідків. Громада зложила велику контрибуцію: 20 кірців вівса, 90 кг. солонини, 90 кг. пшона, масла, яєць і т. п. Хлопського добра вивезено з Лисятич трийцятьпятьма фірами.

В неділю дня 28. I. с. р. часть ескадрони з Лисятич приїхала до села Кавчий Кут знову таки з п. сержантом Бучком. Бучко зарядив, щоб не пустити жадних мущин до церкви, всіх перелапував і уставляв в чвірки. І так загнав їх до громадської канцелярії до реєстрації. Війтови Дмитрови Мажак загрозив, що побє його, за се що сховав руки в кишені перед морозом а не стоїть перед ним „на позір".

Перед зібрану громаду припровадили жовніри Стефана Дикого, Бучко поставив його між двох жовнірів, сам бив Дикого в звірський спосіб по лиці, штовхав під бороду тростинкою і копав ногами. Відтак всадив його до громадського арешту, на варті поставив рідного брата побитого і так сей мусів стояти на варті до 7 години вечером, доки його не випустили. Стефана Ґранаса побито за се, що не міг приняти до своєї стайні аж двох коней, бо се бідний господар. Сержант Бучко загрозив війтови, що побє його так, як побив в осени в Стриганцях Ґранаса, коли він не виконає його розпорядження. На його приказ зложила громада 14 кірців вівса, 150 кільоґрамів пшеничної муки, 140 кг фасолі, 50 кг пшона, 40 кг волового мяса, 25 кг солонини. По мясо мусіла громада вислати фіру до Стрия, так само і папіроси мусіли бути достарчені „choćby to miały być memfisy". Що в громаді не було солонини то купили у Василя Гаврилова свиню за 300 тисяч, яку забрав Бучко цілу, тільки внутренности випустив. Крім того збирали яйці і масло. Бучко за той час переважно „урядував" в коршмі.

В понеділок рано, коли зібрали всю контрибуцію Бучко замовив аж 35 форшпанів. Форшпани чекали три г дини на поготівлю. Чура пана сержанта Бучка показував форшпанам пять пальців (хто стільки зложить, буде вільний від форшпана!) Селяне показували тільки два пальці (себто два тисячі) і до згоди не прийшло. Пан сержант приказав, щоб всі підводи розїхались а лишив собі шість.

Причину цього, що не всі ще постійно складають обовязковий 1 проц. податок на „Рідну Школу", добачує дехто в недостач екзекутиви. Це не вірно. Для нас національна карність і громадянський обовязок повинні бути більшим авторітетом, ніж багнет чужого жандарма.

Заходами і накладом „Союза Українських Інвалідів“ вийде на днях з друку перший випуск

„ЛІСТА ВТРАТ“,

що обіймає докладний спис упавших в бою і померших в шпиталях членів Української Гал. Армії з докладними даними про час, місце і свідків смерти.

Кождий інтересований повинен набути один примірн., якого ціна буде виносити 2.000 мп.

Ізза скупих фондів наклад невеличний. Спішіть з замовленнями:

:: „Союз Українських Інвалідів“ ::

XXI ЛЬВІВ, вул. Руська ч. 3, II. пов. 9—10

Нічю знова прийшли польські кавалеристи за підводами і при тій нагоді побили Стефана Кобрина.

День перед тим була в Кавчім Куті піхота шукати за „добровольцями“. Між „добровольцями“ не ставився Микола Пасемко. У Пасемка застали жовніри Кобрина з Пчан жидачівського повіту. Побачивши жовнірів почав Кобрин утікати, ті дали за ним чотири стріли. Кобрин дістав нервозного атаку до тої міри сильного, що жовніри пхали навіть йому солому в ніс і він не пробудився; непритомно відвезено до шпиталю. Та сама карна експедиція урядує тепер в Підгірцях, де побила і арештувала війта. Народ в часі війни бачив всілякі війська і робить тепер порівнання, а не лучалось нікому бачити такого як під проводом сержанта Бучка.

В Тейсарові засуспендовано війта Олексу Ґерея за се, що приставив тільки одного „добровольця“, замкнено його на три дни до арешту ніби за образу власти. Жандарми скликали раду громадську і під штиками вибраного нового війта Андруся Гнатика. Народ на торві в Стрию розказує лиш про страшне лихоліття та журиться тим, що худоба і свині впали на ціні, а скіра і все инше, чого потребує селянин, пішло високо в гору, однак все живе надією, що по лихім мусить наступити добро.

Стара Ропа пов. Старий Самбір.

Дня 23. січня ц. р. прибув до нас ескадрон польських уланів в ціли виловлення „добровольців“. Розкватирувавшись по двох у тих селян, котрих сини мали йти до польського війська, почали безцеремонно забирати збіжжя для коней, а для себе казали варити по дві курки на раз, приносити горівку та тютюн, а навіть примушували купувати білий хліб (у Галі Серенько). Зловлено 6 „добровольців“, між ними Остапа Касюхнича, якого побито кольбами до безпритомности, а відтак положено на сани і вивезено не знати куди.

Тяжко побито шаблями господаря Петра Дубаса за се, що не хотів дати вівса і сіна, оправдуючись тим, що у нього ніякого новобранця нема. По побитю забрано у него чверть кіця вівса і кількайцять ясць.

Дня 26. січня відїхала кавалерія до с. Торчинович Старо-Самбірського повіту. Всіх „охотників“ не виловлено, бо 15 з них ще і досі в селі укривається.

Копичинеччина.

Нічю з 25. на 26. січня ц. р. приїхала з Копичинець до Мишковець карна експедиція в силі 16 кавалеристів і двох жандармів, та заквартирувалась у тих господарів, котрих сини не ставились до бранки, взглядно не явились на призив до війська.

Кавалеристи не шукали за „добровільними новобранцями“, а били, грабили і напаствували жінок, мущин, не виключаючи навіть маленьких дітей, котрих по звірськи копали ногами. Від переляканих мешканців жадали горівки, вечері, збіжа, дробу, грошей. Хто не міг викупитись того немилосерно побито.

Тої ночи до безтями побито: Анну і Ксеньку Безкоровайну, Максима і Наталку Семенів, Матвія і Христину Бабія — а стан здоровля побитих дуже грізний.

Покінчивши в Мишківцях, переїхала ця сама карна експедиція пізною нічю до Целіїва. Тут шукали за новобранцями, а не найшовши їх, побили до нестями: Якова і Анну Гладку, Михайла, Гринька і Марію Безкоровайну, Таика і Параску Данилевич, Палану Сеньковську і на смертній постели лежачого її сина Василя, Михайла Осадчука та Олюську Брелюс.

26. I. ц. р. загостили ті самі жовніри вдруге до Мишковець. В пошукуванню за новобранцями збили до непритомности Антона Безкоровайного і його жінку. Якима Панчишина (66 літ) і його жінку (70 літ), Евфрозину Пилипів, Якова Гонту, Софію Пилипів, Христину і Максима Бабія.

Янкля і Ханцю Шор побили за те, що не хотіли їм дати даром горівки. Від Якима Панчишина зажадали 10.000 мп. на горівку, яко викуп від катування. Семенів Максим дістав від них приказ або дати їм горівки, або грошей — бо в противному разі чекає його смерть.

Щоби ухоронити спокійних мешканців перед дикою самоволею війська, удалась делеґація до староства. Староста відіслав їх до команданта цих карних експедицій, а цей вигнав їх не вислухавши, та загрозив їм арештом. Х.

ВП. Передплатиниця в Чехо-Словаччині прохано отсим складати передплату за наш часопис в Банку Чеських Леґіонів в Празі на конто Видавн. Спілки „Діло“ у Львові, а нас повідомити листівкою. — *Адміністрація.*

† Посмертні згадки.

Евгенія Штоґрин бувша учителька померла у Львові дня 2. лютого 1923 р. в 45 році життя. Про се повідомляє опечалена сестра — Павлина. Проситься рідню о Службу Божу. 1667 1—1

Присилайте жертви на будову памятника ІВАНА ФРАНКА до Кравого Союза Кредитового Львів, Ринок 10., ч. вкл. кн. 40.000.

ОПОВІСТКИ.

Народний театр Тов. „Українська Бесіда“ у Львові, (Шашкевича 8.).

Неділя 11. лютого год. 3. попол. МІРАНДОЛІНА, комедія на 3 дії С. Гольдоні; год. 7. веч. ЦИҐАНСЬКА ЛЮБОВ, оперета на 3 дії Фр. Легара. Виступ п. А. Гаска.

Понеділок 12. лютого год. 7. веч. ТРОЯНДА СТАМБУЛУ, оперета на 3 дії Л. Фаля.

Білети продає раньше „Союзний Базар“, (дім „Дністра“) а в день вистави від год. 5 вечер каса театру. XXI. 2—2

На „Рідну Школу“ зложили в мн.: Мішані хори з Ярослава 190.200, Читальня „Просвіти“ в Верді 48.200, за що щиру подяку складає Головна Управа У. П. Т. IX 1—1

ЛИСТУВАННЯ.

(Запита і відповіди).

Хто мав би яку вістку про Михайла і **Володимира Затварницьких,** що були при С. С. в Білій Церкві в р. 1918., зволить подати її до Адміністр. 2—3

Пошукую свого брата ТЕОДОРА ФРИДЗА, який перед кількома місяцями перебував в Бердичеві на Україні. Хто знав би що про нього або він сам, зволить зголоситися на слідуючу адресу: Olga Bradiak, 5015 Cecil St., Detroit, Mich. U. S. A.). 1637 5—5

ТОМАСИНУ 16% доставляє сейчас зі своїх складів у Львові Стрию, Коломиї і Перемишлі — — — —

Краєвий Союз Господарських Спілок, Львів, вул. Зімаровича ч. 20.

IX Доставляємо також плуги, борони та насіння ярин. 1—2

Дрібні оголошення.

СИРОТА по священику пошукує посади заряду домом. О. Полянська, Постерестанте, Турка м. Стр. 1666 1—1

10 МОРҐІВ ґрунту на основі позволення властей продасть для повертаючих з Америки гр.-кат. Уряд парохіяльний в Цеброві, п. Озіржа повіт Тернопіль. 1638 5—5

ПОШУКУЮ спільника (спільнички) з більшим капіталом в ціли заснування торговлі (згл. комнати до спідань) у власному домі, при головній вулиці, в осередку міста. Зголошення під адр.: Дмитро Чорний, Деятин. 1672 1—2

ДО ЗАМІНИ парохія Петранка, п. в місци пов. Калуш, за відповідно добру, близько великого міста. 1551 3—3

ОГОЛОШЕННЯ.

За оголошення Редакція не відповідає.

Д-р Стефан Федак

1589 веде поновно 0—10

АДВОКАТСЬКУ КАНЦЕЛЯРІЮ

у ЛЬВОВІ, вул. Сикстуська ч. 48.

Інж. Василь Рижевський

авторизований цивільний інжинір будівництва і землемір приймає замовлення на всякі роботи, будівельні і помірові 3 3
1641

у ЛЬВОВІ, вул. Пелчинська 22.

1630 4—6 ДЕНТИСТ

ЯКІВ НАСС

б. співроб. дент. заведення проф. львівського унів. д-ра Болосевича приймає в заведенню

— вул. СИКСТУСЬКА Ч. 17. —

Штучні зуби в каучуку, золоті після американського системи. Пацієнтів з провінції полагоджується в найкоротшому часі.

2.500 пар черевиків юхтових, з жовтої скіри, нові, о сильних скіряних зольях, закупили ми і продаємо — — поки запас вистане за пару по: — —

33.750 і 35.750 мп.

Черевики висилаємо без задатку за посліплатою т. є платне при відборі. Порто і опакування на рахунок купуючого. Ризика нема, бо ми зобовязалися о скільки товар не до вподоби приняти і гроші звернути. На замовлення понад 5 пар треба вислати 50 прц. задатку. Замовлення адресуйте прямо: 1—3
1670

Акц., РЕҐУЛЯТОР“, Львів, Валова 14.

Ширіть наш часопис!

Курс крою!

Жіноча Спілка Промислова „ТРУД“, Львів Ринок 39, повідомляє отсим інтересованих, що від 1. II. розпочинає вписи на весняні курси крою суконь і білля, які зачнуться 15. лютого п. р. — Зголошуватись належить в канцелярії Т-ва, яка подає услівя і уділяє всіляких інформацій. XV 4—6

ПЕРША АКАДЕМІЯ КРОЮ

шиття суконь та жіночої конфекції.

Виконує всяку працю та приймає на курси анґлійського і віденського крою. — Вписи що дня приймає ПАВЛИНА ШТОҐРИН, Станиславів вул. 3-го Мая 32. 1668 1-1

Ваші марки

польські, зайві, щоб не обезцінювалися майже з години на годину у Вашому сховкові, зволите складати в нас на щадничу книжечку, на дійсно високий і після умови прочент. Забезпеку вкладкам дає наша реальність в ринку і наша довголітна, бо 22-річна фірма і наші добре уладжені робітні суконь і білля та вкінці наш склеп, які одночасно поручаємо. Також запрошуємо наше свідоме П. Т. Жіноцтво вступати дружно до нас в члени з уділом тепер мп. 5.000 і вписовим мп. 500. На жадання висилаємо чекову складанку. З поважанням

ЖІНОЧА СПІЛКА ПРОМИСЛОВА

XVI 6—10 „ТРУД“

ЛЬВІВ, РИНОК ч. 39, (вл. дім)

3000 мп.!

На закуплення кварцової лямпи конче потрібної до лічення хорих для порадні матерей львівської філії українського краєв. Тов-ва охорони дітей і опіки над молодю зложили по 3000 м. поль. і кличуть:

Антін Іванович — Івана Польового, Василя Ціховляза, Бронислава Яніва. о. д-р В. Лаба 5000 — о. д-ра Ґабора Костельника, Олекс. Бачинську, о. рад. Домета Садовського. Анна Бересці — Наталію Метельську, Лінку Хойнацьку, Катрю Николишин. Марія Татухова — Н. Мельникову, С. Шміґельську, С. Шипайлівну зі Львова і Д. Татухову з Перемишля Д-р Володимир Кульчицький — М. Онишкевича, З. Лукавецького, Й. Дрималика, Р. Сосновського, Я. Ільницького, О. Кицикевича. Галя Струмінська — Александру Гвоздецьку Чернів, Евгенію Гвоздецьку Львів, Катрю Гвоздецьку Липиця дол. о. І. Рудович 5000 — о. рад. Е. Громницького, О. Делькевича, о. дек. М. Раковського Жидачів. Стефанія Козакова — Марту Дурбакову, Галю Чапельську. Стеф. Кульчицьку. Ярослав Колтунюк — Ірену Шахову, Евгенію Ференцевичеву, Олену Бачинську. Ольга Пристай — Ольгу Мушкевич Григорів, Одарку Стрільчик в Стрільчу, Івана Полотнюка в Клюсові. Ольга Пристай 1 ам. долар. Ольга Мушкевич 3000. Іван Полотнюк 4000.

Жертви проситься посилати до Тов. „Дністер“, Львів, вул. Руська 20. на книжечку ч. 11.600 і викликувати дальших. 1671 1—1

КІНОТЕАТРИ

КОПЕРНИК і МАРУСЕНЬКА

висвітлюють від четверга 8. лютого 1923. прегарну італійську фільмову драму на 6 дій під заголовком

„Macistes і княгиня долярів“.

В головних ролях славна артистка ОЛЕНА МАКОВСЬКА і МАСІСТЕ.

За редакцію відповідає Ом. Кузьма.

З друкарні Спілки „Діло“ Львів, Ринок ч. 10.

KUL